

Expertadvies NL-SBB

Aan:	Forum Standaardisatie
Van:	InnoValor Advies
Datum:	22 november 2024
Versie:	1.0
Bijlagen:	geen

1 Advies

De experts die betrokken waren bij het expertonderzoek adviseren om NL-SBB te verplichten aan de overheid ('Pas toe of leg uit'-verplichting) via plaatsing op de 'Pas toe of leg uit'-lijst van Forum Standaardisatie.

Het voorgestelde functioneel toepassingsgebied voor NL-SBB is:

NL-SBB moet worden toegepast bij het beschrijven van begrippen in een begrippenlijst, taxonomie of thesaurus met als doel deze begrippen eenduidig en herbruikbaar vast te leggen.

De standaard voor het beschrijven van begrippen ([NL-SBB](#)) geeft aan hoe begrippen in een begrippenlijst, taxonomie of thesaurus eenduidig worden beschreven. NL-SBB biedt een kader voor het vastleggen van begrippen. Het begrippenkader 'vangt' de betekenis van een begrip. NL-SBB ondersteunt uitleg in begrijpelijke taal (B1 niveau) en de verwijzing naar de (juridische) grondslag van een begrip in een geschreven bron of een bron op het internet (zoals [wetten.nl](#)).

Geonovum heeft het verzoek ingediend in aanmerking te komen voor het predicaat 'uitstekend beheer' voor de NL-SBB standaard. Daarmee hoeven de toekomstige versies van NL-SBB in principe niet weer getoetst te worden. De experts hebben het vertrouwen uitgesproken in het open standaardisatieproces van Geonovum om het predicaat 'uitstekend beheer' toe te kennen.

Tijdens de intakefase van de standaard is een aantal punten benoemd die in dit expertonderzoek nader zijn bekeken:

- Wat is de samenhang tussen NL-SBB en begripsdefinities/begripsbepalingen in wetgeving?
- Is er voldoende draagvlak bij de overheid voor het toepassen van de standaard?
- Is er de verwachting dat er vanuit de markt ondersteuning en opleidingen zullen worden aangeboden voor het toepassen van NL-SBB?

In de rest van dit document wordt dit advies nader onderbouwd. Hoofdstuk 2 geeft een korte beschrijving van het nut en de mogelijkheden van de standaard. Hoofdstuk 3 beschrijft het proces waarmee dit advies tot stand kwam, alsmede de vervolgstappen. Hoofdstuk 4 geeft de samenstelling van de expertgroep weer. Hoofdstuk 5 documenteert hoe de experts de standaard beoordelen tegen de criteria voor opname op de lijst.

Tenslotte geeft hoofdstuk 6 aanvullende adviezen van de experts aan het Forum Standaardisatie en het Overheidsbreed Beleidsoverleg Digitale Overheid (OBDO) om de adoptie van de standaard te stimuleren.

2 Korte beschrijving van de standaard

2.1 Over de standaard

De standaard voor het beschrijven van begrippen ([NL-SBB](#)) geeft aan hoe begrippen in een begrippenlijst, taxonomie of thesaurus eenduidig worden beschreven. NL-SBB biedt een kader voor het vastleggen van begrippen. Het begrippenkader 'vangt' de betekenis van een begrip. Er is aandacht voor uitleg in begrijpelijke taal (B1-niveau) en de verwijzing naar de (juridische) grondslag van een begrip in een geschreven bron of een bron op het internet (zoals [wetten.nl](#)).

De standaard is zo opgezet dat een begrippenkader volgens NL-SBB als linked data kan worden gepubliceerd. Daarbij wordt gebruik gemaakt van met name [SKOS](#) en Linked Data, maar kan ook los daarvan gebruikt worden. Daarmee kunnen organisaties los van het niveau van de door hen gebruikte technologie de standaard toepassen als eerste stap op weg naar semantische interoperabiliteit.

2.2 Waarom is deze standaard belangrijk?

Het toepassen van NL-SBB helpt om de betekenis van begrippen die de overheid gebruikt in begrijpelijk Nederlands te kunnen uitleggen. De betekenis en grondslag van gegevens is van groot belang voor het kunnen begrijpen en goed kunnen interpreteren van die gegevens. Dit geldt voor (semi-)overheidsorganisaties onderling, maar zeker ook voor burgers en bedrijven. Bij verantwoorde gegevensuitwisseling hoort een duidelijke bijsluiting met de context en betekenis van de gegevens.

De standaard draagt tevens bij aan een betere samenwerking tussen overheden door het standaardiseren van afspraken rondom het gebruik van basisregistraties en berichtenuitwisseling tussen overheden. Hierdoor wordt het mogelijk om de overheid als één overheid te benaderen. Mede door de standaard kunnen overheden een integrale aanpak en dienstverlening aanbieden. Burgers en bedrijven hebben hier baat bij doordat hun vraag beter beantwoord kan worden.

Met NL-SBB is er daarnaast zicht op waar gebruikte begrippen hun oorsprong vinden in wet- en regelgeving. Daarmee is ook de rechtmatigheid van het handelen naar deze begrippen geborgd. Hierdoor kunnen bronnen ook op een later moment herleid worden en kan nagezocht worden dat handelingen correct zijn uitgevoerd.

Met recente ontwikkelingen zoals generatieve *Artificial Intelligence* (AI) via *large language models* (LLM's) is het beter dat de overheid zelf begrippen vastlegt in plaats van dat AI (via LLM's) definities samenstelt ('verzint'). Dit leidt tot meer betrouwbare overheidsinformatie en betere informatievoorziening.

3 Betrokkenen en proces

Op 22 november 2023 heeft het Kadaster NL-SBB aangemeld voor het verplichten aan de overheid ('Pas toe of leg uit'-verplichting) via plaatsing op de 'Pas toe of leg uit'-lijst van Forum Standaardisatie.

Op woensdag 10 april 2024 heeft een intakegesprek plaatsgevonden met de indiener, de procedurebegeleider InnoValor Advies en Bureau Forum Standaardisatie. In dit gesprek is onderzocht of NL-SBB voldoet aan de criteria om in procedure genomen te worden. De resultaten van het onderzoek zijn vastgelegd in het [intakeadvies](#). Op basis van dit intakeadvies heeft het Forum Standaardisatie op 19 juni 2024 besloten de aanmelding in procedure te nemen.

Hierop volgend heeft de procedurebegeleider in overleg met de indiener en Bureau Forum Standaardisatie een expertgroep samengesteld en een voorzitter aangesteld.

De leden van de expertgroep hebben een voorbereidingsdossier gekregen dat is samengesteld met informatie uit de aanmelding en het intake-onderzoek. Voorafgaand aan de expertbijeenkomst heeft de expertgroep dit voorbereidingsdossier doorgenomen en aandachtspunten geïdentificeerd.

De expertgroep is op 17 oktober bijeengekomen om de bevindingen in het algemeen en de geïdentificeerde aandachtspunten in het bijzonder te bespreken. Tijdens deze bijeenkomst zijn ook het toepassings- en werkingsgebied vastgesteld. Dit expertadvies geeft de uitkomst van de expertgroep weer.

Het Bureau Forum Standaardisatie publiceert dit expertadvies ter openbare consultatie op internetconsultatie.nl. Na afsluiting van de openbare consultatie koppelt het Bureau Forum Standaardisatie de reacties terug aan de expertgroep. Indien nodig kan dit aanleiding geven tot een aanvullend expertonderzoek.

Het Forum Standaardisatie formuleert op basis van het expertadvies, reacties uit de openbare consultatie en inzichten van de leden van het Forum Standaardisatie zelf een advies aan het Overheidsbreed Beleidsoverleg Digitale Overheid (OBDO). Het OBDO besluit om het advies wel of niet over te nemen.

4 Samenstelling van de expertgroep

Forum Standaardisatie streeft naar een representatieve expertgroep met een evenwichtige publiek-private vertegenwoordiging van (toekomstige) gebruikers, leveranciers, wetenschappers en andere belanghebbenden. De expertgroep heeft een onafhankelijke voorzitter die de expertbijeenkomst leidt.

Aan de expertbijeenkomst hebben deelgenomen:

- Jesse Bakker (Kadaster – Indiener)

- André van Brussel (ICTU)
- Danny Greefhorst (Bureau MIDO)
- Joop van der Heiden (Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed)
- Karima Lakbila (Immigratie- en Naturalisatiedienst)
- Mariette Lokin (Hooghiemstra & Partners)
- Hans Sinnige (Stichting RINIS)
- Frank Terpstra (Geonovum)
- Jan Willem van Veen (ArchiXL)

Als onafhankelijk voorzitter is opgetreden Claudia Vermeulen, Managing Partner bij InnoValor Advies. Ruud Kosman, Managing Partner bij InnoValor Advies, heeft de procedure in opdracht van het Bureau Forum Standaardisatie begeleid.

Joram Verspaget, Hans Laagland en Reindert Gerding van het Bureau Forum Standaardisatie waren als toehoorder bij de expertbijeenkomst aanwezig.

5 Toetsing op inhoudelijke criteria

Het Forum Standaardisatie hanteert vier hoofdcriteria om te bepalen of een standaard in aanmerking komt voor verplichten aan de overheid ('Pas toe of leg uit'-verplichting) via plaatsing op de 'Pas toe of leg uit'-lijst van Forum Standaardisatie:

1. Heeft de standaard toegevoegde waarde?
2. Zijn de standaard en het standaardisatieproces voldoende open?
3. Heeft de standaard voldoende draagvlak?
4. Bevordert opname van de standaard op de 'Pas toe of leg uit'-lijst de adoptie?

Ieder van deze hoofdcriteria heeft deelcriteria [die beschreven staan op de website van het Forum Standaardisatie](#). Dit hoofdstuk beschrijft per criterium het resultaat van de toetsing.

5.1 Toegevoegde waarde

Met dit criterium wordt bepaald of het toepassingsgebied van de standaard duidelijk is, of deze zich goed verhoudt tot andere standaarden die al dan niet op de lijst staan, of de standaard een duidelijke meerwaarde heeft en of deze opweegt tegen eventuele risico's en nadelen.

5.1.1 Waardering van het criterium criteria 'Toegevoegde waarde'

De experts komen tot de conclusie dat NL-SBB voldoet aan het criterium 'toegevoegde waarde'. Deze conclusie wordt in de volgende paragrafen toegelicht.

5.1.2 Is het toepassings- en werkingsgebied van de aanmelding goed gedefinieerd?

5.1.2.1 Is het functioneel toepassingsgebied goed gedefinieerd?

Het voorgestelde functioneel toepassingsgebied voor NL-SBB op de 'Pas toe of leg uit'-lijst is:

NL-SBB moet worden toegepast bij het beschrijven van begrippen in een begrippenlijst, taxonomie of thesaurus met als doel deze begrippen eenduidig en herbruikbaar vast te leggen.

De experts oordelen dat dit functioneel toepassingsgebied voldoende duidelijk is en het verplichte gebruik van de standaard eenduidig beschrijft.

5.1.2.2 Is het organisatorisch werkingsgebied goed gedefinieerd?

Het voorgestelde organisatorisch werkingsgebied voor NL-SBB op de 'Pas toe of leg uit' lijst is:

Nederlandse overheden (Rijk, provincies, gemeenten en waterschappen) en instellingen uit de (semi-)publieke sector.

Dit is het gangbare organisatorisch werkingsgebied voor standaarden op de 'Pas toe of leg uit'-lijst van het Forum Standaardisatie.

Het beoogde functioneel toepassingsgebied en het organisatorisch werkingsgebied van de standaard is voldoende breed om substantieel bij te dragen aan de interoperabiliteit van de (semi-)overheid. De functionele toepassing van de standaard overstijgt het organisatorisch werkingsgebied van een enkele organisatie of sector.

5.1.2.3 Is de standaard generiek toepasbaar (en niet alleen bedoeld voor gegevensuitwisseling met één of een beperkt aantal specifieke organisaties)?

Ja, de standaard kan over de grenzen van organisaties of sectoren gebruikt worden en is niet alleen bedoeld voor gegevensuitwisseling binnen één organisatie of sector. Het vastleggen van begrippen is essentieel om samen te kunnen werken tussen organisaties en domeinen en bevordert ook machineleesbare verwerking van gegevens.

5.1.3 Verhoudt de standaard zich goed tot andere standaarden?

5.1.3.1 Kan de standaard naast of in combinatie met reeds opgenomen standaarden worden toegepast?

Ja, de standaard kan worden toegepast in combinatie met de [SKOS](#)-standaard van de 'Pas toe of leg uit'-lijst van het Forum Standaardisatie. NL-SBB verhoogt de eenduidigheid in [SKOS](#) gepubliceerde begrippen en hun eigenschappen, zoals hun definitie, uitleg en toelichting. Daarmee wordt het eenvoudiger om begrippen uit andere begrippenkaders naadloos over te nemen. [SKOS](#) is een generieke standaard. NL-SBB is een set van meer specifieke afspraken over hoe begrippen eenduidig moeten worden beschreven.

Daarnaast is NL-SBB ook in andere contexten toepasbaar, waarmee bijvoorbeeld organisaties die nog niet de stap richting linked data hebben gemaakt al wel qua inhoud en structuur interoperabele beschrijvingen kunnen maken. In NL-SBB zitten ook elementen die geen relatie met de [SKOS](#)-standaard hebben, denk aan concepten zoals grondslag of begrijpelijke taal.

Daarnaast is er een samenhang met het [de MIM-standaard](#) (Metamodel Informatie Modellerings) van de lijst aanbevolen standaarden van het Forum Standaardisatie. MIM onderkent vier niveaus van modellen van kennis, informatie en gegevens:

- Niveau 1: Model van begrippen
- Niveau 2: Conceptueel informatiemodel
- Niveau 3: Logisch informatie- of gegevensmodel
- Niveau 4: Fysiek of technisch gegevens- of datamodel

NL-SBB kan worden gezien als een invulling van niveau 1. MIM kent voor modelementen die op niveau 2 of 3 worden uitgedrukt een verwijzing naar begrippen.

Tot slot zien de experts ook een link met [DCAT](#) van de lijst aanbevolen standaarden, een metastandaard die datasets van op het internet gepubliceerde gegevenscatalogi beschrijft. NL-SBB kan hierbij van toegevoegde waarde zijn in het beter vindbaar maken van datasets door deze te voorzien van begrippen.

5.1.3.2 Biedt de aangemelde standaard meerwaarde boven reeds opgenomen standaarden met een overlappend functioneel toepassings- en organisatorisch werkingsgebied?

Ja, de enige standaard met overlappend functioneel toepassings- en organisatorisch werkingsgebied is de [SKOS](#)-standaard. NL-SBB verhoogt de eenduidigheid in [SKOS](#) gepubliceerde begrippen en hun eigenschappen, zoals hun definitie, uitleg en toelichting. Daarmee wordt het eenvoudiger om begrippen uit andere begrippenkaders naadloos over te nemen. [SKOS](#) is een generieke standaard. NL-SBB is een set van meer specifieke afspraken over hoe je dergelijke beschrijvingen eenduidig en begrijpelijk (taalniveau B1) maakt. Nederlandse woorden worden met NL-SBB gestandaardiseerd en herleidbaar vastgelegd. Daarnaast is deze standaard ook in andere contexten toepasbaar, waarmee bijvoorbeeld organisaties die nog niet de stap richting linked data hebben gemaakt al wel qua inhoud en structuur interoperabele beschrijvingen kunnen maken. De stap naar publicatie op het internet is dan slechts een technische.

5.1.3.3 Biedt de aangemelde standaard meerwaarde boven bestaande concurrerende standaarden die in aanmerking zouden kunnen komen voor opname?

Ja, NL-SBB biedt meerwaarde boven bestaande concurrerende standaarden, doordat NL-SBB beter aansluit in de context van de overheid. NL-SBB is aanvullend op bijvoorbeeld [ISO 25964](#) (Thesauri for information retrieval) met voor de overheid essentiële elementen zoals uitleg in begrijpelijke taal en verbinding met de juridische grondslag.

5.1.3.4 Is de standaard een internationale standaard of sluit de standaard aan bij relevante internationale standaarden?

Internationaal is er nog geen standaard zoals de NL-SBB. Wel bouwt de standaard voort op internationale standaarden zoals SKOS en gebruikt het standaarden zoals [ISO 25964](#) als bouwblokken. Aspecten uit de [ISO 25964](#) voor thesauri wordt aangevuld met voor de

overheid essentiële elementen als uitleg in begrijpelijke taal en verbinding met de juridische grondslag.

5.1.4 Wegen de voordelen van de standaard op tegen de nadelen?

5.1.4.1 Zijn de kosten van implementatie acceptabel en zijn deze kosten bekend en inzichtelijk?

Ja, de kosten, risico's en nadelen wegen op tegen de baten van de adoptie van NL-SBB. Een expliciete beschrijving van de door de (semi-)overheid gebruikte begrippen met een uitleg in begrijpelijke taal en verbinding met de (juridische) grondslag is randvoorwaarde voor een toegankelijke en betrouwbare overheid, en juist hiervoor zorgt NL-SBB. De waarde daarvan is niet als zodanig in geld uit te drukken.

NL-SBB maakt het eenvoudiger om begrippen uit andere begrippenkaders naadloos over te nemen. Dit levert kwaliteitswinst op en bespaart uren aan inzet om begrippen klaar te maken voor aanlevering aan een catalogus.

Door *good practices* via deze standaard te delen en door een markt die op basis van deze open standaarden middelen kan ontwikkelen om begrippen te beheren en te publiceren, kan deze standaard per saldo tot een kostenbesparing leiden, zowel voor organisaties die begrippenkaders willen publiceren als voor de overheid als geheel en voor de maatschappij die deze begrippen (her)gebruiken.

5.1.4.2 Is er een (kwalitatieve) businesscase van de standaard aanwezig?

Ja, NL-SBB draagt bij aan verhoogde toegankelijkheid en betrouwbaarheid. NL-SBB zorgt voor eenduidige beschrijvingen van begrippen in begrijpelijke taal (B1-niveau) met verwijzing naar de (juridische) grondslag. NL-SBB bevordert de efficiënte publicatie en uitwisseling van begrippen. Dit bespaart tijd en middelen doordat aparte export- en vertaalslagen tussen begrippencatalogi overbodig worden. Ter illustratie, de Basisregistratie Ondergrond (BRO) kent grofweg driemaal zoveel begrippen als alle andere basisregistraties bij elkaar. Deze worden momenteel gepubliceerd op definities.geostandaarden.nl en op stelselcatalogus.nl. Nu kennen beide een ander aanleverformaat waardoor er jaarlijks veel uren in (deels handmatige) conversie gaan zitten. Met de adoptie van NL-SBB kunnen straks deze begrippen geautomatiseerd in één formaat aan beide voorzieningen aangeleverd worden, hetgeen veel inspanning scheelt.

NL-SBB bevordert toegankelijkheid door begrijpelijke taal en juridische onderbouwing te bieden en bespaart kosten door efficiëntere processen en minder foutgevoelige communicatie. Daarnaast stimuleert NL-SBB een open markt waarin leveranciers oplossingen kunnen ontwikkelen die aansluiten bij de overheidsbehoeften.

5.1.4.3 Is de meerwaarde van de standaard goed inzichtelijk te maken?

Deze standaard draagt bij aan de oplossing van een bestaand en relevant probleem. Op allerlei plekken worden begrippen gepubliceerd door de overheid. Dat zijn vaak soortgelijke begrippen, maar dan net op een andere manier beschreven. Een samenhangende en

interoperabele begrippencatalogus is alleen bruikbaar als de catalogus eenduidig beschreven is, iets wat nu vaak niet het geval is. NL-SBB zorgt niet dat deze verschillen worden weggenomen, maar maakt deze inzichtelijk.

Bovendien is het bij de publicatie van begrippen efficiënter als die begrippen eenmalig gepubliceerd kunnen worden. Dat zorgt ervoor dat de begrippen hergebruikt kunnen worden zonder dat een aparte export- en vertaalslag tussen begrippencatalogi nodig is. Een dergelijke export kost dagen aan tijd om te realiseren. Als het dagen duurt om begrippen aan te leveren aan andere organisaties, kunnen organisaties ervoor kiezen om het niet te doen. Met NL-SBB kan er sneller gedeeld worden, waardoor er een grotere kans is dat organisaties wel begrippen delen. Dit is op dit moment het geval, bijvoorbeeld bij het inlezen van de [stelselcatalogus](#) of bij de [samenhangende catalogus](#) voor het gehele [Digitaal Stelsel Omgevingswet \(DSO\)](#). Als iedereen dezelfde begrippen beschrijft is een dergelijke vertaalslag niet meer nodig.

Tevens ondersteunt eenduidige beschrijving en vastlegging van begrippen de mogelijkheid om bij ontwikkeling van nieuw beleid en wetgeving aan te sluiten bij bestaande begrippen en contexten.

Met NL-SBB wordt een open standaard geboden die marktpartijen kunnen ondersteunen om middelen te ontwikkelen waarmee begrippen op een eenduidige, semantisch interoperabele manier kunnen worden beschreven en gepubliceerd.

5.1.4.4 Zijn de beveiligingsrisico's aan overheidsbrede adoptie van de standaard acceptabel?

Niet van toepassing. De experts hebben geen kennis van veiligheidsrisico's die het gebruik van deze standaard met zich mee zou kunnen brengen.

5.1.4.5 Zijn de privacyrisico's aan overheidsbrede adoptie van de standaard acceptabel?

Niet van toepassing. De experts hebben geen kennis van privacyrisico's die het gebruik van deze standaard met zich mee zou kunnen brengen.

5.2 Open standaardisatieproces

Met dit criterium wordt bepaald of het beheer en de (door)ontwikkeling van de standaard op een open, toegankelijke, inzichtelijke, zorgvuldige en duurzame wijze zijn ingericht.

5.2.1 Waardering van het criterium criteria 'open standaardisatieproces'

De experts komen tot de conclusie dat NL-SBB voldoet aan het criterium 'open standaardisatieproces'. Deze conclusie wordt in de volgende paragrafen toegelicht.

Ook spreken de experts het vertrouwen uit in het open standaardisatieproces om het predicaat 'uitstekend beheer' toe te kunnen kennen.

5.2.2 Is de documentatie voor een ieder drempelvrij beschikbaar?

5.2.2.1 Is het specificatiedocument zonder belemmeringen beschikbaar?

Ja, het [specificatiedocument](#) staat op een vrij toegankelijke webpagina. Alle documentatie over het ontwikkel- en beheerproces is beschikbaar via een openbare [github repository](#).

5.2.2.2 Is de documentatie over het ontwikkel- en beheerproces beschikbaar zonder dat er sprake is van belemmeringen?

Ja, het beheerproces is transparant en het besluitvormingsproces van Geonovum is toegankelijk. Geonovum voert het beheer op de standaard. Geonovum kent hiervoor een standaard (op BOMOS gebaseerd) [proces voor het beheer van standaarden](#) dat voorziet in inspraak via werkgroepen, open ontwikkeling en consultatie van standaarden, en mogelijkheid tot het indienen van wijzigingsvoorstellen en formeel bezwaar maken. De huidige werkgroep van auteurs van de standaard kent een brede vertegenwoordiging van de overheid en blijft bestaan voor de doorontwikkeling en inhoudelijk beheer van de standaard. Geonovum verzorgt het secretariaat voor het beheer van de standaard. Geonovum heeft algemeen beleid met betrekking tot [versiebeheer](#). Een [beheerplan en de beheerdocumentatie](#) zijn beschikbaar. Dit algemene beleid is ook van toepassing op NL-SBB.

5.2.3 Is het intellectuele eigendomsrecht voor eenieder beschikbaar, zodat de standaard vrij implementeerbaar en te gebruiken is?

5.2.3.1 Stelt de standaardisatieorganisatie het intellectueel eigendomsrecht op de standaard onherroepelijk royalty-free voor eenieder beschikbaar?

Het intellectueel eigendomsrecht op de standaard is *royalty-free* beschikbaar voor eenieder onder [Creative Commons attribution 4.0 international public license](#). Hierin is tevens te vinden dat partijen die bijdragen aan de ontwikkeling van de standaard hun intellectueel eigendomsrecht *royalty-free* voor eenieder ter beschikking stellen.

5.2.3.2 Garandeert de standaardisatieorganisatie dat partijen die bijdragen aan de ontwikkeling van de standaard hun intellectueel eigendomsrecht voor (onderdelen van) de standaard onherroepelijk royalty-free voor eenieder beschikbaar stellen?

Zie 5.2.3.1.

5.2.4 Is de inspraak van eenieder in voldoende mate geborgd?

5.2.4.1 Is het besluitvormingsproces toegankelijk voor alle belanghebbenden?

Ja, Geonovum kent hiervoor een standaard (op BOMOS gebaseerd) proces voor het [beheer van standaarden](#). Deze voorziet in inspraak via werkgroepen, open ontwikkeling en consultatie van standaarden, en mogelijkheid tot het indienen van wijzigingsvoorstellen.

5.2.4.2 Vindt besluitvorming plaats op een wijze die zoveel mogelijk recht doet aan de verschillende belangen?

Ja, het besluitvormingsproces is gebaseerd op consensus. De huidige standaard is inhoudelijk vastgesteld binnen de governance van de GDI. Dat wil zeggen dat de Programmeringstafel Gegevensuitwisseling en de Architectuurraad Digitale Overheid positief geadviseerd hebben aan de programmeringsraad GDI. De programmeringsraad GDI heeft mandaat van het OBDO om standaarden vast te stellen en heeft dit dan ook gedaan op 10 oktober 2024. Volgende versies zullen ook via de governance van de GDI worden vastgesteld. Deze governance-structuur kent brede vertegenwoordiging vanuit stakeholders in de e-overheid.

5.2.4.3 Kan een belanghebbende formeel bezwaar aantekenen tegen de gevolgde procedure?

Ja, dit kan via de helpdesk die bezwaren en klachten doorzet naar de [Programmaraad Geonovum](#). Deze ziet toe op het goed functioneren van het standaardenbeheer bij Geonovum.

5.2.4.4 Organiseert de standaardisatieorganisatie regelmatig overleggen met belanghebbenden over doorontwikkeling en beheer van de standaard?

Ja, iedere zes weken komen de leden van de werkgroep van de auteurs van de standaard bijeen. In deze werkgroep is een brede vertegenwoordiging van de belanghebbenden vertegenwoordigd. Werkprocessen zijn open en transparant. Het belang van de Nederlandse overheid is geborgd via de governance van [het MIDO](#). Daarnaast informeert en betreft Geonovum de community via de website en de verschillende nieuwsbrieven over ontwikkelingen rond de standaard.

5.2.4.5 Organiseert de standaardisatieorganisatie een openbare consultatie voordat (een nieuwe versie van) de standaard wordt vastgesteld?

Ja, nieuwe versies worden volgens de principes van *semantic versioning* [beheerd](#): een x-wijziging (deze wijzigingen veranderen de structuur van de standaard) of een y-wijziging (dit zijn wijzigingen die niet de structuur veranderen) worden in een openbare consultatie getoetst. Toetsing van een z-wijziging (in feite oplossingen van technische fouten of verbeteringen van technische aard door redactionele verduidelijkingen op typefouten, punten, komma's met een eventuele extra uitleg) vindt plaats door middel van een (beperkte) consultatie met stakeholders.

Geonovum kent hiervoor een standaard (op BOMOS gebaseerd) [proces voor het beheer van standaarden](#). Deze voorziet in inspraak via werkgroepen, open ontwikkeling en consultatie van standaarden en de mogelijkheid tot het indienen van wijzigingsvoorstellen en formeel bezwaar maken. De huidige werkgroep is een brede vertegenwoordiging van de overheid en blijft bestaan voor de doorontwikkeling en inhoudelijk beheer van de standaard.

5.2.5 Is de standaardisatieorganisatie onafhankelijk en duurzaam?

5.2.5.1 Is de ontwikkeling en het beheer van de standaard belegd bij een onafhankelijke non-profit standaardisatieorganisatie?

Ja, [Geonovum](#) is een onafhankelijke non-profit-stichting.

5.2.5.2 Is de financiering van de ontwikkeling en het onderhoud van de standaard voor tenminste drie jaar gegarandeerd?

Ja, het ministerie van BZK heeft de toezegging gedaan voor de financiering voor het beheer van de standaard voor drie jaar te zorgen. Vertegenwoordiging van het Forum Standaardisatie heeft de opdrachtbrief van het ministerie van BZK, waarin de benodigde garanties zijn vastgelegd, ingezien.

5.2.6 Is het (versie) beheer van de standaard goed geregeld?

5.2.6.1 Heeft de standaardisatieorganisatie gepubliceerd beleid met betrekking tot (versie)beheer van de standaard?

Ja, Geonovum heeft algemeen beleid met betrekking tot [versiebeheer](#). Een [beheerplan en de beheerdocumentatie](#) zijn beschikbaar.

5.2.6.2 Is de beheerdocumentatie goed vindbaar en verkrijgbaar?

Ja, een [beheerplan en de beheerdocumentatie](#) zijn beschikbaar via de website van Geonovum.

5.2.6.3 Is het belang van de Nederlandse overheid voldoende geborgd bij de ontwikkeling en het beheer van de standaard?

Ja, NL-SBB is onderdeel van de GDI-architectuur domein gegevensuitwisseling. Daarmee is geborgd dat deze in de programmering van de GDI in beeld blijft.

5.2.6.4 Is de vertegenwoordiging van belanghebbenden bij het beheer van de standaard een goede representatie van het werkingsgebied en functioneel toepassingsgebied van de standaard?

Ja, Geonovum kent hiervoor een standaard (op BOMOS gebaseerd) [proces voor het beheer van standaarden](#) dat voorziet in inspraak via werkgroepen, open ontwikkeling en consultatie van standaarden en de mogelijkheid tot het indienen van wijzigingsvoorstellen.

De werkgroep (een brede groep betrokkenen die de standaard heeft opgesteld) zal blijven bestaan in de vorm van een werkgroep die zich bezighoudt met de doorontwikkeling en het beheer van de standaard volgens de beheerprocessen van Geonovum.

5.2.6.5 Is het standaardisatieproces van de standaardisatieorganisatie zodanig goed geregeld dat het Forum zich kan onthouden van aanvullende toetsing bij de aanmelding van een nieuwe versie van de standaard?

Ja, de experts zijn het erover eens dat de Geonovum in aanmerking komt voor het predicaat 'uitstekend beheer'.

Geonovum kent voor het beheer van standaarden een (op BOMOS gebaseerd) [proces voor het beheer van standaarden](#), dat voorziet in inspraak via werkgroepen, open ontwikkeling en consultatie van standaarden en de mogelijkheid tot het indienen van wijzigingsvoorstellen en formeel bezwaar maken. Daarnaast is het belang van de overheid geborgd via de *governance* van het [MIDO](#). Dit proces is ook van toepassing op het beheer van de NL-SBB-standaard.

Geonovum heeft eerder voor een aantal andere door Geonovum beheerde standaarden op de 'Pas toe of leg uit'-lijst het predicaat 'uitstekend beheer' van het Forum Standaardisatie gekregen.

5.2.7 Is er adoptieondersteuning voor de standaard?

5.2.7.1 Is er een toegankelijk aanspreekpunt of organisatie waar meer informatie over de standaard is te vinden en op te vragen is?

Ja, Geonovum is [aanspreekpunt](#).

5.2.7.2 Wordt er ondersteuning gegeven in de adoptie en de implementatie van de standaard?

Ja, de verwachting is dat er vanuit de markt ook opleidingen zullen ontstaan. In [het beheerplan 2024](#) worden de adoptie activiteiten van Geonovum beschreven. Met name het verzamelen van implementatie ervaringen en publiceren van best practices op basis daarvan. Het beheerplan voor 2025 is nog niet vastgesteld, maar voor nu is de verwachting dat daarin extra aandacht komt voor het gebruik van tooling (zowel specifieke tooling voor de standaard als het toepassen van generieke linked data tools op de NL-SBB). Daarnaast wordt er gewerkt aan de relatie tussen [stelselcatalogus](#), [data.overheid.nl](#) en [developer.overheid.nl](#) en de rol die NL-SBB hierin kan spelen. Tot slot wordt de mogelijkheid bekeken om over NL-SBB gezamenlijk met de [MIM-standaard](#) een fysiek evenement te organiseren.

5.3 Draagvlak

Met dit criterium wordt bepaald of de opname van de standaard op de 'Pas toe of leg uit'-lijst of lijst aanbevolen standaarden op voldoende breed draagvlak kan rekenen binnen de overheid. Een voorwaarde hierbij is ook dat er voldoende marktondersteuning voor de standaard bestaat en dat het marktaanbod evenwichtig is (dus geen leveranciersafhankelijkheid in de hand werkt).

5.3.1 Waardering van het criterium criteria 'draagvlak'

De experts komen tot de conclusie dat NL-SBB voldoet aan het criterium 'draagvlak'. Deze conclusie wordt in de volgende paragrafen toegelicht.

5.3.2 Bestaat er voldoende marktondersteuning voor de standaard?

5.3.2.1 Bieden meerdere leveranciers ondersteuning voor de standaard?

Ja, maar beperkt. Er is één leverancier die implementatie volledig ondersteunt en er zijn er in ieder geval drie leveranciers bekend die de standaard kunnen inrichten in hun product(en). Over het algemeen betreft het een kleine markt in Nederland.

5.3.2.2 Kan een gebruiker de conformiteit van de implementatie van de standaard (laten) toetsen?

Ja, er is een [SHACL specificatie](#) beschikbaar. Hiermee kan de conformiteit van implementaties worden getoetst. Forum Standaardisatie beveelt het gebruik van SHACL aan. SHACL [staat daarom op de lijst aanbevolen standaarden](#) van het Forum standaardisatie.

5.3.2.3 Draagt de standaard voldoende bij aan interoperabiliteit zonder dat aanvullende standaardisatieafspraken (zoals lokale profielen) noodzakelijk zijn om de standaard te implementeren of te gebruiken?

Ja, de standaard is direct te gebruiken en is een aanvullende standaardisatieafpraak op bijvoorbeeld [SKOS](#) en [ISO25964](#).

5.3.2.4 Zijn er profielen of voorbeeldimplementaties van de standaard aanwezig en zijn deze vrij te gebruiken?

Ja, het Kadaster deelt kennis rond begrippencatalogus op [website van het Kadaster](#), wat kan worden gezien als een voorbeeldimplementatie. Daarnaast dienen de ervaringen van Geonovum met het [NEN3610 conceptbibliotheek](#) ook als voorbeeld. Voor de [taxonomie voor het Zorgeloos Vastgoed afsprakenstelsel](#) wordt ook gewerkt met NL-SBB. Hierin hebben publieke en private partijen een rol in het creëren van een interoperabele taxonomie. Andere voorbeelden zijn onder andere Kennisnet / onderwijsbegrippen ([onderwijsbegrippen.nl](#)), Waterschap HDSR ([Begrippen HDSR](#)), Waterschap Limburg ([Begrippen Waterschap Limburg](#)) en CROW ([CROW begrippen](#)).

5.3.3 Kan de standaard rekenen op voldoende draagvlak?

5.3.3.1 Staan de belangrijkste stakeholders vanuit de overheid voor deze standaard achter de adoptie van de standaard?

Ja, de standaard is ontwikkeld in een werkgroep met vertegenwoordigers van [Logius](#), [Kadaster](#), [Informatiehuis Water \(IHW\)](#), [Nationale politie](#), [Dienst Uitvoering Onderwijs \(DUO\)](#), [Kennisnet](#), [CROW](#), [Geonovum](#), [Koninklijke Notariële Beroepsorganisatie \(KNB\)](#). Daarnaast is vanuit de [NORA](#) (expertgroep gegevensmanagement) en de [GDI](#) (architectuurwerkgroep gegevensuitwisseling) geuit dat dit een gewenste standaard is. Voor de [Interbestuurlijke Datastrategie \(IBDS\)](#) en het [Federatief Datastelsel](#) is deze standaard gewenst. BZK draagt zorg voor de financiering van het beheer van de standaard. Daarnaast is de NL-SBB-standaard vastgesteld door de [Programmeringsraad GDI \(PGDI\)](#).

5.3.3.2 *Staan de overheidsorganisaties die worden geraakt door een verplichting van de standaard achter het verplichte gebruik van de standaard?*

Ja, de expertgroep is van mening dat er geen zwaarwegende belemmeringen in de weg staan om deze standaard te verplichten aan de overheid.

5.3.3.3 *Wordt de aangemelde versie van de standaard binnen het organisatorische werkingsgebied door meerdere Nederlandse overheidsorganisaties gebruikt?*

Ja, de volgende organisaties maken gebruik van NL-SBB: [Kadaster](#), [Geonovum](#), [BZK / NORA](#), [OCW / ROSA](#), [Kennisset / onderwijsbegrippen](#), [Waterschap Hunze & Aa's](#), [Waterschap HDSR](#), [Waterschap Limburg](#), [CROW](#).

5.3.3.4 *Wordt een vorige versie van de standaard binnen het organisatorische werkingsgebied door meerdere Nederlandse overheidsorganisaties gebruikt?*

Nee, dit is de eerste versie.

5.3.3.5 *Is de aangemelde versie backwards compatible met eerdere versies van de standaard?*

Zie 5.3.3.4.

5.3.3.6 *Zijn er voldoende positieve signalen over toekomstige gebruik van de standaard door (semi-)overheidsorganisaties, het bedrijfsleven en burgers?*

Ja, de standaard is ontwikkeld in een werkgroep met vertegenwoordigers van [Logius](#), [Kadaster](#), [Informatiehuis Water \(IHW\)](#), [Nationale politie](#), [Dienst Uitvoering Onderwijs \(DUO\)](#), [Kennisset](#), [CROW](#), [Geonovum](#), [Koninklijke Notariële Beroepsorganisatie \(KNB\)](#), [Skemu](#) en [ArchiXL](#). De [Interbestuurlijke Datastrategie \(IBDS\)](#) ondersteunt de standaard. Er is minder zicht op voorgenomen gebruik door provincies en gemeentes. Dit is een aandachtspunt.

5.4 Opname op de lijst bevordert adoptie

Verplichten van NL-SBB aan de overheid ('Pas toe of leg uit') via plaatsing op de 'Pas toe of leg uit'-lijst van Forum Standaardisatie zal zorgen voor meer bekendheid van de standaard. Door verplichting moeten overheidsorganisaties de standaard implementeren of weloverwogen toelichten waarom ze dit niet doen.

De plannen van Geonovum voor het bevorderen van de adoptie zijn als volgt. Allereerst ligt de nadruk op implementatieondersteuning, onder andere door het inrichten van de helpdesk en adoptie van de standaard. Zo stimuleert Geonovum deelnemers in (overheidsbrede) programma's zoals het [Federatief Datastelsel](#) of [Stelsel van Metadatastandaarden](#) bij het toepassen van de standaard. Geonovum blijft de huidige werkgroep faciliteren en uitbouwen tot gebruikersoverleg en het zoeken van verdere verankering van de standaard, bijvoorbeeld in de NORA. Waar nodig en op aangeven van het gebruikersoverleg zal Geonovum de standaard verder verbeteren, bijvoorbeeld op het gebied van versiebeheer van waardelijsten

en andere generieke zaken. Door gewenste verbeteringen in het gebruikersoverleg te agenderen zorgt Geonovum ervoor dat de belangen van stakeholders geborgd zijn. Geonovum zet twee adviseurs standaard in met kennis van semantiek, linked data en informatiemodellering.

Geonovum zal de werkgroep periodiek vragen wie de standaard gebruikt en hoe die wordt toegepast. Mocht er een gebruikersgroep komen, dan kunnen dezelfde vragen gesteld worden. Op dit moment is er geen andere manier om gebruikersgegevens te achterhalen.

Een aandachtspunt dat door de experts wordt benoemd is om de samenhang tussen NL-SBB en begripsdefinities/begripsbepalingen in wetgeving te duiden, evenals de hierbij behorende relatie tot de [Aanwijzingen voor de regelgeving \(Ar\)](#). Experts bevelen aan om dit op te nemen in de volgende versie.

6 Adviezen bij opname van de standaard

De experts geven het Forum Standaardisatie de volgende adviezen bij de opname van NL-SBB op de 'Pas toe of leg uit'-lijst:

- Aan Geonovum om de samenhang tussen SKOS en NL-SBB in 2025 helder te communiceren (welke standaard wanneer van toepassing is) ter bevordering van de adoptie en ter verduidelijking voor inkopers;
- Aan Geonovum en Bureau Forum Standaardisatie om bij aanmelding van een nieuwe versie van NL-SBB (al dan niet onder 'uitstekend beheer') de mogelijk veranderende verhouding tussen en NL-SBB en (toekomstige) aanpalende standaarden op de lijst open standaarden van Forum Standaardisatie (waaronder SKOS en MIM in beeld te brengen. Hierbij dient te worden bekeken welke consequenties deze nieuwe versie kan hebben voor deze standaarden;
- Aan Geonovum om in de eerstvolgende versie van de NL-SBB expliciet op te nemen, en daarvoor met experts in kaart te brengen, hoe de standaard zich verhoudt tot de Aanwijzingen voor de Regelgeving en de daarin geldende criteria en werkwijzen voor totstandkoming van begrippen in wet- en regelgeving;
- Aan Geonovum om in de eerstvolgende versie van NL-SBB de verhouding tot de begripsdefinities/begripsbepalingen in wetgeving nader te duiden, waarbij specifiek ook aandacht is voor hergebruik bij nieuwe wetgeving of wijziging van wetgeving, van bestaande begrippen, en de meerwaarde van NL-SBB hierin.